

Fóia basericésca.

Organu

pentru cultur'a religiosa a clerului si a
poporului.

Redigeata de

Dr. **Alesandru V. Gram'a.** Cluj

25 Juniu 1885.

Cuprinsulu:

Primatulu S. Petru celebratu de catra baseric'a orientala. — Monarchii din
indurarea lui Domnedieu. — Comentariulu Santului Tom'a de Aquino in salutarea
angerésca. — Studiulu clasiciloru pagâni in scólele crestine. — Serbatorile
superstitiose la poporulu nostru. — Varietâti.

Apare in 10 si 25 st. n. a fia-carei luni.

Pretiulu pre unu anu **3 fl. v. a.**

Blasiu, 1885.

Tipograffi'a Seminarului gr.-cat. in Blasiu.

Primatul S. Petru celebratu de catra baseric'a orientala.

„Tu esci Petru, si pre piêtr'a acêsta voui zidi baseric'a mea“ (Math. XVI, 18).

Cându baseric'a nostra orientala dreptucerdintiosa cu serbatóre solemna celebréza memori'a mortiei Santiloru Apostoli Petru si Paulu (29 Juniu c. v. 11 Juliu c. n.) pre carii s. baserica parte pentru credinti'a neclatita si iubirea nespusa aretata catra Isusu Christosu, parte pentru zelulu pastoralu neobositu doveditu intru intemeierea si latîrea bisericeii lui Christosu, i-onoréza cá pre „predicatorii credintiei, trembitiele teologiei si luminatorii cei mari ai bisericeii“, numindu-i „desfatarile a tóta lumea, temeiturile bisericeii si stalpii cei adeverati ai invetiaturei lui Christosu“¹⁾: credemu a nu va fi fora de folosu si neoportunu, cá din indemnulu acestei serbatori a mai mariloru Apostoli se consideramu marturisirile bisericeii orientale referitórie nu la demnitatea si prerogativele atribuite ambiloru Apostoli, ci numai cele privitórie la persón'a, la poterea si superioritatea jurisdictionala a S. Petru.

Cându inse dîcemu, cá vomu considerá marturisirile bisericeii orientale, sub acele nu intielegemu cele cuprinse in scriptele Invetiatoriloru ori parintiloru, pre carii baseric'a orientala cu pietate i-venereza in oficiale sacre, neci documentele depuse in actele synodeloru ori rescripteloru imperatesci, deórace acele suntu de nenumerate ori pertractate si dilucidate: ci intielegemu acele marturisiri si dovedi pretióse, care suntu depuse in cartile nóstre liturgice.

Invetiatur'a bisericeii nicairi nu se póte mai securu cunosce cá si din cartile liturgice, pentru-cá aceste suntu vocea si testimoniulu nu alu unui ori altuia dintre invetiatorii sengurateci, ci alu intregii biserice, deorace cuprindu in sene dogmele, legile si invetiaturi proclamate de toti fii bisericeii, cari prin usulu vécuriloru suntu consacrate si prin tóte generatiunile in totu anulu cu ocaziunea serbatoriloru solemne suntu intarite. Acést'a marturisesce S. Coelestinu Pont. I, care in epist. scrisa catra episcopii Galliei c. 11 dîce cá „legea credintiei se statoresece prin legea rogatiunici“²⁾, éra S. Augustinu marturisesce asemene dîcandu; „Decunva ar' considerá mai multu rogatiunile sale, care totu de a un'a le-au avutu baseric'a, si le ca aré dîntru inceputu pâna in

¹⁾ Stichir'a 3 Ins. — Stich. Lit. 2, — Stichov'a 2. Ins. 29 Juniu.

²⁾ Observationem sacerdotatem respiciamus . . . ut legem credendi lex statuat supplicandi.

capetulu vécului. De acestu obiectu, care acumu am fostu siliti a-lu aperi si defendá contra ereticiloru celoru noui, neci cându a tacutu in rogatiunile sale¹⁾.

Fiindu-cà inse „form'a de rogatiune este form'a credintiei si asia baseric'a in acestu respectu nu ascépta disputari grele, ci considera numai rogatiunile sale de tóte dílele“²⁾ astufeliu cercetarea acésta presenta inca nu va avé forma de demonstrare teologica subtila ori istorica, ci cu adausulu putieneloru note cá deductiune necesarie va fi numai o consemnare simpla a marturisiriloru bisericeí, asia dupa cum suntu acele depuse in cartile nostre liturgice.

Temeiulu primatului S. Apostolu Petru, respective a Scaunului Apostolicu din Rom'a e depusu in cuventele Mantuitoriului díse catra Petru „Tu esci Petru si pre piatr'a acésta voiú zidi baseric'a mea, si portile iadului nu o voru invinge pre ea“ (Math. XVI, 18), precum si in acele, unde Dlu nostru Isusu Christosu spre dovedirea iubirei sale proprie facia de baserica si S. Petru (S. Chrisost. de Sacerd. libr. II). i-a incredintiatu lui Petru „pascerea oiloru sale“ rescumparate cu scumpu sangele seu (Math. XXI 17 rogandu-se pentru elu cá se „nu cadia credint'a lui, ci intorcandu-se órecându se intarésca pre fratii sei) Luc'a XXII, 32). Cfr. Mar. Stichirei Ins., — Stichovn'a 3, — Sedeln'a 1., — Trop. 4 oda VII, Laud. 3 Juniu 29.

Prin aceste cuvinte ale Mantuitoriului S. Petru s'a pusu de pétra, de fundamentu alu bisericeí, s'a alesu de mai mare pastoriu si de capu supremu alu Apostoliloru.

Aceste asia fiindu, se intréba acuma, óre adeverescu-se aceste despre S. Petru si prin marturisirile solemne liturgice ale bisericeí orientale? Óre intre laudele si prerogativele, ce in cantari si rogatiuni publice in comunu se atribue toturoru S. Apostoli, ascriu-se S. Petru si alte prerogative unice si senguru lui competente cá unui mai mare si mai antáiu de cátu toti Apostolii?

Cu adevératu! se consideramu dara aceste prerogative superióre, incepandu cu laudele cuprinse in officíulu sacru alu serbatórei consecrate memoriíci mortiei S. Petru:

Intre cununele de laude, de locu la introducerea serbatórei, s. baserica o numera ace'a, cá pre S. Petru lu numesce „Capeten'a Apostoliloru“³⁾.

Intru invocarea rogatiunei mijlocitórie a S. Petru, pre acest'a lu destinge cu numire de „Mai mare a maritiloru Apostoli“⁴⁾ carele stà in aintea domnedieescului scaunu.

¹⁾ Utinam magis intuerentur orationes suas, quas semper habuit ecclesia et habebit ab exordiis suis donec finiatur hoc saeculum. De hac enim re, quam nunc adversus novos haereticos tueri et defendere compellimur, nunquam tacuit in praecibus suis. (de bono persever. c. 23).

²⁾ S. Aug. I. c. c. 7.

³⁾ Stickir'a I Ins.

⁴⁾ Stich. 3. Lit.

Sant'a baserica chiama pre credintiosi a laudá pre S. Petru cá „pre mai marele Apostoliloru si celu antáiu chiamatu alu lui Christosu“¹⁾, marturisesce cá S. Petru „cá celu mai alesu între Apostoli“²⁾ luminatu a binevestitu, cá Christosu este Fiulu lui Domnedieu celui viu“.

„Mai mare pastoriu alu oiloru sale cuventatorie l'a pusu Domnulu“³⁾ pre S. Petru canta s. baserica, cându credinti'a basericeii neclatita Domnulu o a intaritu.

Pána cându s. baserica pre S. Paulu lu numesce „pretenulu tuturoru“, pre atunci pre S. Petru lu destinge numindu-lu: „pretenu de aprópe alu Invetiatoriului Christosu Domnedieu“⁴⁾.

„Christosu s'a aretatu tie antáiu dupace a inuiatu din mormentu“ — marturisesce s. baserica — si pentru ce? pentru-cá „a fostu celu antáiu chiamatu si forte iubitú si între Apostoli cu buna marire antáiu pre scaunu siedietoriu“⁵⁾.

Se nu se cugete inse, cá S. Petru se atribue aceste prerogative cá personale independente de baserica, pentru ace'a densulu se numesce nu numai mai marele Apóstoliloru, ci si alu basericeii.

Asia canta spre esemplu s. baserica in officiulu serbatórei „Celu ce este mai nainte de veci, mai nainte pre tene cunoscandu-te, te-a rouditu pre tine preafericite Petre cá pre unu mai mare alu basericeii“⁶⁾.

Insusi D. n. nostru Isusu Christosu l'a numitu pre S. Petru „pétr'a, pre carea va zidi baseric'a s'a“, deci l'a pusu „temeiulu basericeii“.

Recunósce-se inse óre acést'a si de catra baseric'a orientala? Éta marturisirile dechiarate in acést'a privintia.

Invocandu baseric'a mijlocirea S. Petru pentru mantuirea sufleteloru nóstre, lu numesce: „pétra si temelía“⁷⁾.

Cu lauda se preamaresce S. Petru numindu-se „pétr'a, pre carea Isusu Domnulu a intaritu baseric'a neclatita“⁸⁾.

„Dupa demnitate pétr'a credintiei s'a numitu Petru — adevereza baseric'a — cându credinti'a basericeii neclatita Domnulu o a intaritu“⁹⁾.

„Gur'a lui Christosu Domnedieu cea prea dulce l'a aretatu — pre S. Petru — fericita si vistier'a tare a imperatiei“. Elu „l'a pusu portatoriu de cheile darului si descuiatoriu alu portiloru ceresci“¹⁰⁾.

Nu altu ci senguru de catra „Christosu s'a facutu S. Petru venatoriu

1) Trop. 1. Od'a I.

2) Laud. 1.

3) Laud. 3.

4) Mar. Stichov.

5) Trop. 2. Od'a 7.

6) Tr. 2. Od'a I.

7) Stich. 2 Lit.

8) Tr. 2. Od'a III.

9) Stichr. 3, 5. si Mar. Lit., — Sed. 1; — Ipacoiu; Land. 3.

10) Tr. 1. Od'a III, — Sed. 1. Lund. 3.

domnedieescu, caruia antaiu a incredintiatiu cârmele bisericeii sale“¹⁾. . „De a pasce oile Lui si alegerea s'a, se pasca melusieii, pre cari i-a castigatu spre mantuire cu sangele seu“²⁾.

Aceste sunt marturisirile s. biserice cuprinse in Officiulu sacru alu serbatoarei S. Apostoli Petru si Paulu, prin care se adeverescu prerogativele primatiale conferite S. Petru de catra insusi Mantuitoriulu.

Aceste inse nu stau senguratece, ci atari si asemenea marturisiri sunt imprasciatu cuprinse si in alte officia si alte rogatiuni sacre liturgice prescise si statorite in decursulu anului bisericescu.

(Va urmá).

Monarchii din indurárea lui Domnedieu.

Decandu betran'a Europa a inceputu a se instrainá totu mai tare de principiile crestine, de atunci multe institutiuni frumose emanate din spiritulu eternu adeveratu alu crestinismului nunumai cá au fostu parasite, dara inca si urgisite. Este destulu, deca si vá aduce omulu aminte numai de ace'a, cum de urita este astádi in aintea forte multoru politici si juristi titlatur'a cea vechia crestina de: *imperatu seau rége din indurarea lui Domnedieu*. Si totusi nu a esistatu nice odata pre lame una titlatura mai corecta si mai plina de spiritu si de idei cá acést'a. Si Domne! pucini suntu nunumai intre inimi, ci câte odata chiaru si intre amicii bisericeii, cari se intielega cuprinsulu si spiritulu ei, precum se cuvine. Ma unii virescu si interpretéza in titlatur'a acést'a intielesuri atátu de baroce, cátu intregu crestinismulu ar' fi absurdu, deca din spiritulu lui in adeveru s'ar' poté deduce asia ceva. Éra altii virescu in titlatur'a acést'a unu sensu atátu de literalu, cátu atunci de locu nu este mirare, cá apoi ridu de tota titlatur'a, cá de unu lucru mai multu comicu decâtu seriosu.

Deca atari omeni ar' cunosece numai cátu de pucinu spiritulu crestinismului, care de multe ori sub nesece cuvinte forte simple si tare pucine cuprinde in sine intielesuri si idei profunde, atunci aru trebui se scia seau celu pucinu se presupuna, cá crestinismulu nice in casulu acest'a nu pote fi atátu de superficialu. Cátu de simple si de pucine suntu pentru esemplu cuvintele: *acést'a este trupulu mieu!* Si totusi Domne ce si câte misterii cuprindu cuvintele aceste in sine, cátu teologi'a crestina pana la capetulu lunei va avé unde se strabata in ele totu mai afundu. Chiaru asia stá lucrulu si cu titlatur'a acést'a vechia crestina dupa numele monarchiloru.

Se vedemu inse, care este intielesulu ei, si in specie mai antaiu intielesulu negativu si dupa ace'a celu pozitivu, din cari se va vedé, cumcá cátu este de profundu, cátu este de logicu si cátu de justificatu prin mintea sanetosa si prin revelatiune sensulu celu genuinu alu titlaturei acesteia.

¹⁾ Tr. 2. Od'a IV.

²⁾ Marire stichir. Ins.

Monarcu din indurarea lui Domnedieu mai antâiu nu însemnéza, cumcà puterea de statu, ce o are în manile sale și o deprinde monarcu este data de Domnedieu imediatu unei persoane. anumite. Cum ar' și poté baseric'a se dé cuvintelorú acestor'a unu atare sensu, cându tota lumea scie, cã nu odata s'a întemplatú de usurpatori, pre cale cu totulu ilegalá și neiertatá au rapitu potestatea de statu la sine, și totusi urmatorii lorú s'au potutu numí pre sine cu totu dreptulu: monarchi din indurarea lui Domnedieu. Precum proprietatea este dela Domnedieu, desi modulu castigarei ei nu totu de a un'a corespunde vointiei Lui, chiaru asia și esistinti'a unei potestãti în statu este dela Domnedieu, desi de multe ori nu este castigatá pre caleá voita de Elu.

Mai departe titulatur'a: din indurarea lui Domnedieu nu însemnéza, cumcà tote lucrarile monarcului suntú dela Domnedieu, și cá atari aru trebú considerate și onorate. Apostolii insisi s'au opusu monarhilorú de cãte ori acestia prin una lucrare óre care au trecutu marginile potestãtei lorú. Puterea monarcului este dela Domnedieu. Nu este inse dela Domnedieu modulu, cum ea se deprinde. Din contra modulu deprinderii potestãtei este lasatu în libertatea monarcului, cá și modulu deprinderii toturorú celorlalte poteri, ce le are omulu. Talentulu pentru esemplu, inca este dela Domnedieu. Și cu tote aceste cãti omeni nu-lu folosescu reu, pentru-cã dela Domnedieu este numai talentulu nu și modulu folosirii lui, care este lasatu în libertatea omului. Asemene potestatea parintilorú asupr'a filorú inca este dela Domnedieu, și totusi cãti parinti nu abuseza de ea, fora cá pentru ace'a se pota cineva invinovatí pre Domnedieu, dela care e potestatea, ci invinovatiesce ori si cine pre parinti, cari au folositu reu potestatea data lorú.

Monarcu din indurarea lui Domnedieu mai departe nu însemnéza nice ace'a, cá potestatea monarcului nu cunosce nice una margine, cá puterea domnedieesca. Au fostu, ce e dreptu, mai cu sema dupa reformatiune mai multi monarchi mai antaiu acatolici și dupa ace'a și catolici, cari titulaturei acesteia i au datu unu atare sensu. Se ne aducemu aminte numai de regele absolutu Ludovicu XIV din Franci'a. Sensulu acest'a inse nu este sensulu pronunçiatu de baserica, ci este unu sensu, ce prin sofisme și l'au interpretatu unii monarchi, pentru-cã se li servésca unorú planuri politice mai multu decâtu utopice. Cumcã nu acest'a este sensulu celu adeveratú alu cuvintelorú acestora, sensulu intentionatu și de baserica, se vede de acolo, cá baseric'a chiaru cu monarchii acestia a fostu în lupta. Se ni aducemu aminte numai de lupt'a, ce o a portatu baseric'a în contr'a numitului Ludovicu XIV pentru asia numitele libertati ale clerului gallicanu.

Din contra cuvintele: monarcu din indurarea lui Domnedieu însemnéza, cá puterea monarcului are margini forte anguste. Pentru-cã cine recunosce, cá potestatea, ce o deprinde în societate, este dela Domnedieu, acel'a prin acést'a recunosce și ace'a, cumcã elu e obligatu a deprinde potestatea acést'a conformu vointiei divine. Prin acést'a inse recunosce și ace'a, cumcã po-

testatea lui are una margine. Si marginea acést'a este vointi'a lui Domnedieu si preceptele Lui. Recunosce totu odata prin acést'a si ace'a, cumcà preste marginile aceste nu i este iertatu se tréca fora de a se face vinovatu de a fi calcatu voi'a aceluia, dela care este potestatea, ce o deprinde. Recunosce in urma si ace'a, cã pentru modulu deprinderii potestatii acesteia este datoriu se respundã Lui Domnedieu, a carui este potestatea.

Se pote vedé din aceste, cã cuvintele: monarcu din indurarea lui Domnedieu nice de cum nu cuprindu in sine absolutismulu celu radicalu alui Ludovicu XIV, ci au unu sensu profundu moralu.

Considerata cestiunea acést'a din punctu de vedere positivu, monarcu din indurarea lui Domnedieu insemnéza: cã ordinea sociala in statu nu este unu opu ôre-careva simplu omenescu, ci este unu opu alui Domnedieu, si cã potestatea de statu nu este una inventiune omenésca, ci este una institutiune in essenti'a ei cu totul independenta de vointi'a omenésca. Precum Domnedieu a statoritu legile ordinei universului intregu fora de colucrarea unei vointie omenesci, chiaru asia forã conlucrarea omului in plenitudinea poterei sale a dispusu, cã ori si unde voru traí omenii laolalta in relatii ordinate, va trebui se fãa între eli si un'a potere de statu. Fãcia cu potestatea acést'a omenii au numai dreptulu de a o *recunosce* si prin acést'a a traí in pace si a progresá, si între a o *nimici*, si prein acést'a a abdice de ori si ce cultura a genului omenescu si a cadé in barbaria. Acést'a este intielesulu celu adevratu alu titulaturei de monarcu din indurarea lui Domnedieu, si inca intielesulu dictatu de ratiune si de revelatiunea divina.

Cumcã si revelatiunea divina in sensulu acest'a intielege domni'a din indurarea lui Domnedieu se vede pana la evidintia din cuvintele santului Apostolu Petru, care in epistol'a sa a dou'a c. 2, v. 13—19 astufeliu scrie: „*Deci plecative la tota zidirea omenesca pentru Domnul, ori imperatului cã celui mai mare, ori domniloru, cã celoru tramisi de densulu, spre pedeps'a factoriloru de reu, si spre laud'a factoriloru de bine; cã asia este voi'a lui Domnedieu, cã bine facundu se infrunati cunoscinti'a omeniloru celoru nepreceptuti cã nesce liberi, si nu cã cum ati avé libertatea acoperementulu reutatei, ci cã servitori alui Domnedieu. Pre toti onorati, frati'a iubití, de Domnedieu ve temeti, pre imperatulu onorati*“. Asemenea scrie si santulu apostolu Paulu in epistol'a catra Romani c. XIII. v. 1—8: „*Totu sufletulu se se supuna stapaniriloru celoru mai inalte, cã nu este stapanire fora numai dela Domnedieu, si stapanirile, cari suntu, dela Domnedieu suntu renduite. Pentru ace'a celu ce se impotrivesce stapanirei, renduelei lui Domnedieu se impotrivesce, éra cari se impotrivescu, judecata siesi voru lud. Cã stapanitorii nu suntu fric'a fapteloru bune ci celoru rele: éra de ti e voi'a, se nuti fla frica de stapanire, fã bine, si vei avé lauda dela dens'a. Cã servitoriulu lui Domnedieu ti este tie spre bine; éra de faci reu, temete, cã nu insedaru porta sabi'a, cã servitoriulu lui Domnedieu este resbunatoriu spre mani'a celui ce face reu. Pentru ace'a trebuie se ve supuneti*

numai pentru mania, ci și pentru cunoștința. Că pentru acéș'ta și dări dati, că servitorii lui Domnedieu sunt spre acéș'ta servindu. Dati dăra tuturor cele, cu cari sunteți datori; celui cu dare, dare; celui cu vama, vama; celui cu frica, frica; celui cu onore, onore. Nimeni cu nemicu nu fii detori, foră numai a iubi unu pre altulu, că celu ce iubesc pre altulu, legea a implinitu“.

Se vede din cuvintele aceste, că amendoi Apostolii invetia, cumcă creștinulu în potestatea de statu, fia ea deprinsa întru modu monarchicu seau republicanu, are se cunoșca totu de-a-un'ă una dispusețiune domnedieșca, se o onoreze și se i-se supună nu numai de frica, ci pentru Domnedieu și pentru linistea conștientiei, Mai departe creștinulu se se pazêșca de aceia, cari sub masc'ă libertatei creștine voiescu se-lu abata dela ascultarea acéș'ta, pentrucă ascultarea acéș'ta nu ni repesce noue libertatea creștina, căce desi ascultamu de omeni, totusi nu aseultamu pentru omeni, ci pentru Domnedieu, că asia este voi'ă lui spre binele nostru.

Dupa-ce dăra conformu invetiaturei basericei ori ce potestate de statu este dela Domnedieu, asia și unu presiedinte de republica seau unu parlamentu pote dice despre sine, cumcă este din increderea lui Domnedieu, chiaru asia precumu pote dice unu monarcu.

Celu de antaiu, ce a atacatu titulatur'ă acéș'ta, și a substituitu în locul ei titulatur'ă: din grati'ă poporului, a fostu în seclulu trecutulu enciclopedistulu Jeane Jacques Rousseau în opulu seu: Contrat social.

Comentariulu Santulu Tom'ă de Aquino în salutarea angerêșca.

(Continuare din N-ru 11).

Bucurate Maria, ce'ă ce esci plina de daru, Domnulu e cu tine.

6. A doua întrece pre angeri cu familiaritatea divină; și pentru ace'ă angerulu aretandu acéș'ta a dîsu: Domnulu e cu tine, că și cum ar' fi dîsu: pentru acea-ti dau reverința, pentrucă esti mai familiaria la D.dieu decâtu mine, ce'ă ce nice unu angeru ori alta creatura ore care n'ă avutu. *Èra Santulu ce se va nasce din tine se va chiamă Fiulu lui D.dieu* (Luc'ă 1 35). D.dieu Fiulu în pantece: *Bucurate și te lauda locuinți'ă Sionului, că mare e în mijloculu teu Santulu lui Israilu.* (Isai'ă 12. 6). Asiadara altmentrea e Dlu cu preafericit'ă Vergura că cu angerulu, de ore ce cu ea e că cu fiu, cu angerulu că Domnu. Domnulu Spiritulu Santu, că în templu, de unde se dice: „*templulu Domnului Sacrarulu Spiritului Santu*“, de ore ce a conceputu din Spiritulu Santu: *Spiritulu Santu se va pogori preste tene.* (Luc. 1. 35). Asia dăra e mai familiaria la D.dieu preafericit'ă Vergura de cătu angerulu: fiendu-că cu dens'ă e Dlu Tatalu, Dlu Fiulu, Dlu Spiritulu Santu, adeca tóta Trinitatea. Deunde se cantă despre ea: *nobile tricliniu a tota Trinitatea.* Èra acestu cuventu *Dlu e cu tine* e celu mai nobilu cuventu, ce i s'ă potutu

dice. Pre dreptulu asia dara angerulu reveréza pre prea fericit'a Vergura, pentru-cà e mam'a Domnului, si pentru ace'a Domna. De unde i convine numele *Maria*, ce in limb'a siriaca se explica Domna.

7. A *treia* intrece pre angeri cu *puritatea*: fiindu-cà preafericit'a Vergura nu numai erá curata in sene, ci si altor'a a procuratu curatiania. Dens'a adeca a fostu prea curata atâtu in respectulu *culpei*, deorece ea Vergur'a n'a avutu nice pecatu mortale nice veniale. Câtu si in respectulu piedepsei. Cà-ci pentru pecatu trei piedepse s'au dictatu omeniloru. *Antai'a* a fostu data muierei, se concépa adeca in coruptiune, se porte cu greutate si se nasca in dureri. Ci de acést'a a fostu scutita prea fericit'a Vergura, deorece a conceputu fora coruptiune, a portatu cu mangaiere si a nascutu pre salvatorele cu bucuria: *Nascandu va nasce exultabundu si laudandu* (Isai'a 35—2). A *dou'a* a fostu data omului, cá adeca se-si castige pana s'a intru sudorea faciei. De acést'a a fostu scutita beat'a Vergura: deorece precum dice Apostolulu I Corint. 7. 32, vergurele suntu libere de grigi'a lumei acesteia si viaza senguru lui D.dieu. A *trei'a* a fostu comuna barbatiloru si muiieriloru, adeca se se reintorca in pulvere. De acést'a inca a fostu scutita prea fericit'a Vergura: fiindu cà cu corpu cu totu a fostu luata in ceriu: cà-ci credemu cà dupa mórte a fostu inviata si dusa in ceriu. *Scola Domne intru repausulu teu, tu si arc'a sanctificatiunei tale.* (Ps. 131. 8). Asia dara a fostu scutita de totu blastamulu si pentru ace'a binecuventata intre muieri: deorece senguru numai dens'a a radicatu blastemulu si a portatu binecuventarea, si a deschisu usi'a raiului, si pentru ace'a-i convine numele *Maria*, care se interpretéza „steu'a marei“, fiindu-cà precum navigatorii dupa steu'a marei se indrépta la portu, asia crestinii se indrépta prin Maria la gloria.

8. *Binecuventatu e fructulu pantecelui teu.* Pecatosulu câte o data cérca in ceva ce'a ce nu pote aflá; ci o afla ace'a dreptulu: *se pazesce dreptului substanti'a pecatosului* (Prov. 13. 22). Asia Ev'a a cercatu fructulu, si in acél'a n'a aflatu tóte câte a doritu; prea fericit'a Vergura inse in fructulu seu a aflatu tóte câte a doritu Ev'a. *Antai* ace'a ce falsu i promise diabolulu, adeca cà voru fi cá si ddiei sciendu binele si reulu. *Veti fi* (dice acelu mintinosu) *cà si ddiei*, precum se dice in Gen. 3. 5. Si a mintitu pentru-cà e mintinosu, si tatalu lui. Pentru-cà Ev'a mancandu fructulu nu s'a facutu asemenea lui D.dieu, ci ne asemenea: pentru-cà pecatuindu s'a departatu dela D.dieulu mantuirei sale, deunde a si fostu scósa din paradisu. Ci acést'a o a aflatu preafericit'a Vergura si toti crestinii in fructulu pantecelui ei: deorece prin Christosu ne impreunamu si ne asemenamu lui D.dieu: *Cându va aparé asemenea lui vomu fi, deorece lu vomu vedé asia precum este* (1 Joan. 3. 2).

9. A *dou'a* in fructulu seu a poftitu Ev'a delectare, fiindu bunu la mancare, inse nu a aflatu, deorece indata s'a cunoscutu gola, si a avutu dorere. Ci in fructulu Vergurei aflamu svavitate si salute: *Cine mananca*

corpulu meu are viatia eterna (Jon. 6. 55). A trei'a fructulu Evei erá frumosu la vedere, ci mai frumosu e fructulu Vergurei, la care dorescu angerii se privésca. *Form'a alésa intre fi omeniloru* (Ps. 44. 3) si acest'a e. pentru-cá e splendórea gloriei paterne. Asia dara Ev'a n'a potutu aflá in fructulu seu, ce'a ce nici ori care peccatosu nu pote aflá in peccatele sale. Si pentru ace'a ce dorimu, cercamu in fructulu Vergurei. Era fructulu acest'a e binecuentatu dela D.dieu, pentru-cá asia la implutu de tóta grati'a, încátu a pervenitu la noi prestandu-i lui reverintia: *Binecuentatu e D.dieu si Tatalu Domnului nostru Isusu Christosu, care ne-a binecuentatu pre noi cu tóta binecuentarea spirituale intru Christosu* (Efes. 1. 3). Dela angeri: *Binecuentarea si claritatea si sapienti'a, si actiunea gratieloru, onóre, si virtute, si taria D.dieului nostru* (Apoc. 7. 12): dela omeni: *Tóta limb'a se marturisesca, fiendu-cá Dlu Isusu Christosu e glori'a lui D.dieu Tatalu*. (Filip. 2. 11). *Binecuentatu e celu ce vine intru numele Dlui* (Ps. 117, 26). Asia dara Vergur'a e binecuentata; ci si mai binecuentatu e fructulu ei.

Laurianu Luo'a
parochu gr. cat.

Studiulu clasiciloru pagâni in scólele crestine.

Legea pentru scólele medie stabilindu scopulu gimnasieloru dfee, cá acela se se ajunga mai alesu prin studiulu clasiciloru antici. Cá se intielegemu rationabilitatea acestei dispusetiuni legale e de lipsa se cercetámu: Ce insemnatate are studiulu clasiciloru pagâni pentru cultur'a religiósá-morala din scolele nóstre? Nu este usioru a respunde scurtu si precisu la acésta intrebare, carea a fostu objectu de discussiuni agere si de lupte mai multu seau mai pueinu inversiunate, incepéndu mai alesu din tempulu renascerei „renaissance“. Unii cu conscientia scrupuloá se temeáu de infiltrarea principiiloru pagâne si doriáu eliminarea studiului clasiciloru din scolele crestine; ér' in loculu acelor'a se se propuna din tractatele SS.-loru Parinti, intre cari multe suntu totu asia clasice sf in forma. Ansa au datu dupa parerea nóstra, esagerárile humanistiloru. Lupt'a s'a terminatu cu invingerea clasicismului, caruia Baseric'a i-oferi ultimulu scutu. Baseric'a totu de a un'a a consideratu modulu de viétia alu anticiloru cá una scola pregatitória pentru er'a crestina. Insusi S. Paulu numesce lumea pagâna: „*pedagogu in Christosu*“. De ace'a in scolele crestine, fice ale S-tei Baserice, totu de a un'a s'a cultivatu studiulu clasiciloru pagâni. Este dar' unu reportu intre clasicitatea antica pagâna si intre cultur'a nostra moderna. Cu alte cuvinte: lumea antica pagâna are insemnatate pentru cultur'a nostra religiósá-morala. Dar' spre a determiná acésta insemnatate se recere, se cunoscemu profundu anticitatea. Spre scopulu acest'a archeologí'a, mitologí'a, istori'a antica, limbele clasice, se impun de sine, cá singurulu vehiculu, prin care ni potemu insusi cunoscinti'a lumii antice. Se recere apoi, se strabatemu in esenti'a culturai moderne si de aci

se purcedemu a cercá necsulu, ce existe între acést'a si între cunoscenti'a lumii pagâne. Éta pentru ce amu disu, că resolverea temei nóstre nu este lucru usioru. De ace'a noi vomu espune parerile aceluor barbatu, de cari nu incăpe indoieála, că au insusitu numitele conditiuni, ér' ale nóstre le vomu basá pre acele.

Ce privesce spiritulu instructiunei in scólele nostre, nu incăpe indoieála, că ace'l'a trebuie se pórté timbrulu crestinismului: se fia religiosu-moralu.

In clasicii pagâni aflâmu unele traditiuni continue, generali si constante, de una vechime asia profunda, încâtu ne conducu la originea genului omenescu; ér' altele se repórta la cele mai momentóse fapte si evenimente din istori'a revelatiunei divine. Dá, căci traditiunea patriarchala a trecutulu din mâna in mâna dela Judei la Egipteni si prin midilócirea acestor'a, la Greci si alte popóre, cari au invelitu acel'asi adevéru in forme poetice fabulóse. Vomu amentí numai *Etatea de auru*, asia frumosu cântata de poetii clasici si traditiunea despre diluviu „*Diluviulu celu mare a lui Deucalion*“, carea traditiune existe la mai multe popóre antice si la Greci in mai multe versiuni ¹⁾. Aceste traditiuni formóza puntea de trecere de a dreptulu la revelatiunea divina. Baseric'a pretiuesce acést'a punte. Martura este istori'a, că barbatu pii si sânti in baseric'a catolica, fundatori de institute de invetiamentu si educatiune, monasterie, cleru seculariu, episcopi, papi, au aprobatu in planulu de invetiamentu studiulu clasiciloru antici. Scieáu eli, că in operele aceluor'a nu totulu este reu si pagânescu.

Numai Luteru, archieresiareculu, cugetá, că tóta filosoff'a si scienti'a omenésca este de condemnatu cá pecatulu si de ace'a scripturele lui Platone, Aristotele, Cicerone, Horatiu, Ovidiu, Virgiliu etc., etc., tóte trebuescu arse in focu, cá se invetie omulu numai s. scriptura ²⁾.

Câta asemenare între modulu de cugetare alu Eresiarchului si a aceluor Califu arabu dela an. 640., care la cererea, se dé lui Joanu Gramaticulu remasftiele biblioteceluor din Alesandri'a, respunse: déca cãrtile crestine contienu totu ace'a, ce contiene si Coranulu, ele suntu de prisosu; ér' déca contienu contrariulu, nu merita a se conservá, deci in totu casulu se se ardia! S'au si arsu. In 6 luni s'au incaldítu 4000 de cabinete de scaldá numai cu remasftiele aceluor bibliotece ³⁾. Cu totulu altu-feliu cugetáu si invetiáu SS. Parinti!

S. Aug. (De doct. christ. 2. 60) dfee, că „in scrierile pagâniloru nu se contienu numai fabule, ci si modele de eruditiune, forte folositoru in interesulu adevéruului; asemenea si preceptele morali, ma inca si unele adevéruuri cu respectu la recunóscerea unui Ddieu“.

¹⁾ Vedi H. H. Stoll, Mitolog. grec. si rom. P. II. p, 17.

²⁾ Epist. Lutheri ad nobil. gent. g. 1820. dupa: »Zeitschrift für die gesamte Catholische Theologie«. Wien 1853. pag. 189.

³⁾ Cipariu Archivu p. 643.

In consonantia cu aceste unu altu sântu si erudit barbatu scrie: „*in-scriptele istoriciloru Q. Curtiu, Tacitu, Liviu s. a. aflâmu una multîme de lucruri fôrte folositorie pentru educatiunea morala*“¹⁾.

Am dîsu mai susu, cã sprã a determinã insemnatatea lumei antice pentru cultur'a crestina religiósã-morala e necesariu se cunoscemu profundu anticitatea. Sciutu este, cã Santii Parinti toti au avutu eruditiune clasica. Intre acestia a stralucitu S. Basiliu Marele, cu profund'a cunoscintia a clasiciloru Greci si Latini. Adese in tractatele sale citéza, aduce exemple si estrase din Hesiodu, Homeru, Theognis, Prodicu, Pericle, Euclide Megarianulu, Socrate, Clinias si altii din scol'a Pitagoreiloru; apoi îndémna tēnerimea crestina cu totu de a dînsulu, se imiteze exemplele si se urmeze principiile aceste „*Fiendu-cã aceste modele, dice Sântulu, si aceste principie consuna cu crestinismulu, de acé'a aflu de folositoriu a merge pre urmele barbatiloru asia mari*“²⁾.

Amentitul S. Parinte are tractate fôrte frumose despre folosulu, ce-lu póte trage tenerimea din lectur'a autoriloru pagâni. Multi barbati pîi, chiamati a dá directiva instructiunei in scólele crestine, le-au avutu in aintea ochiloru, cându au elaboratu planulu de invetiamentu. Reproducemu, dupa fói'a periodica dejã citata, cele mai momentóse cuvinte ale Marelui S. Parinte in lucrulu din cestiune:

„*Pãna-cãndu debilitatea etatiei vóstre nu ve iérta, cã se strabateti cu preceperea totu adânculu Sântei Scripture, pãna atunci trebue se ve de-prindeti ochii sufletesci cu opere de acele, cari nu-su straine cu totul de voi. Trebue se ne convingemu, cã avemu se intempinãmu un'a din cele mai mari lupte, si cã se ne pregatîmu pentru ace'a, trebue se ne supunemu la cele mai mari greutãti si se studiãmu poetii, istoricii, oratorii si toti auctorii, cari potu fi de vre-unu folosu pentru spiritu. Artistii, pentrucã se coloreze materia, folosescu mai nainte de tóte unu feliu de preparativu, si numai dupa ace'a dáu colórea purpurã seau alt'a dupa placulu loru. Astu-feliu si noi, déca vremu se imprimemu sufletelor nostre stralucirea perfectiunei intr'unu modu indelebilu, se incepemu cu ace'a, cã se ne dedicãmu studiulu autoriloru profani, pana nu incepemu studiulu sântelor nostre misterie necuprinse! Si dupa-ce ne-amu dedatu a privi sórele in oglind'a apei, potemu apoi se ne radicãmu ochii asupr'a isvorului de lumina insusi. Déca intre scienti'a omenésca si intre dogmele crestine existe armoniã, atunci lucrurile profane ne voru fi cu totul folositorie; seau supunendu contrariulu, atunci asemenarea facuta si statorirea desclinirei ne va sierbí cã se probeze superioritatea scientiei mai inalte; totusi unde voiu aflã tipulu, care se ve representante relatiunea intre acestea dóue terenuri? Poterea propria a unui arbore aduce cu sine, cã in anutēmpuri favoritorie se se incaree cu fructe, dar' nu lasa a se infrumsetiã si cu frundie cã cu nescari ornamente. Asia este si adevorul,*

¹⁾ S. Carlo Boromeo, epist. 101., dupa »Zeitschrift« pag. 190.

²⁾ Dupa »Zeitschrift für die Cath. Theol.« p. 192.

fructu alu spiritului nostru, noi nu-i stricăm farmeculu, déca lu infrumsetiamu cu ornamentele unei scientie straine: aceste suntu frundiile, cari scutescu fructele si facu cá se se vedea frumseti'a acelor'a. Scimú cá Moise, barbatulu acel'a miraculosu, alu cărui nume reamintesce ide'a intieptiunei celei mai inalte, si-a deprinsu judecat'a cu scientiele egiptene, mai in ainte de ce ar' fi contemplatu pre Acel'a ce este (Jehova). Mai târdu Danielu, profetulu, dupa esemplulu aceluia, nu si-a inceputu chiamarea domnedieésca, pâna-ce nu a strabatutu adâncu in scientiele Caldeiloru.

Prin virtute trebuie se ajungemu in viéti'a cea alalta. Apoi fiindu-cá poetii, istoricii si mai pre susu filosofii in operele lorú au stimatu virtutea, trebuie se ne insusimú si noi cu deosebire acésta parte din scrierile lorú. Este folositoriu intru adevéru a imprimá principiile de virtute in sufletele tinerimei astu-feliu, încâtu se inchiaie una amicétia cu acele; impresiunile in aceste ânime fragede suntu mai adânci si de comunu nu se stergu nici-una-data. Ce alta idea a potutu se inspire lui Hesiodu acele versuri renumite, cari suntu in gurele totororú, de câtu dorinti'a de a incuragiá tinerimea spre virtute? Mie mi-se pare, cá Hesiodu cu aceste cuvinte nu a voitu alt'a, decâtu se ne indemne spre virtute, cá se fimu omeni de bine. Déca alti poeti stiméza de asemenea virtutea, trebuie se ne nutrimu cu principiile lorú, fiindu cá conducu la acel'asi scopu. Se iubimú asiadara tractatele acele, cari cuprindu precepte intiepte si, fiindu-cá frumoésele fapte ale barbatiloru anticitatiei ni s'au conservatu in traditiunile si scriptele poetiloru si istoriciloru, se nu ne lipsimú de folosulu, ce ni-lu aduce lectur'a acelor'a". (Va urmá),

Serbatorile superstitiose la poporulu nostru.

„*Quo semel imbuta est, servabit diu testa odorem*“ dice betranulu Horatiu, seau pre limb'a romana: vasulu va pastrá tempu indelungatu mirosulu obiectului, ce a fostu ver odata in elu. Adevérule adagiului acestuia a profundulu cunoscutoriu de omeni Horatiu apare nunumai in lumea fisica, ci mai multu in cea morala, si inca nunumai la individi singuratici, ci si la popore intregi. In specie la individi singuratici se vedu de multe ori si in betranetiele cele mai adenci urmele educatiunei bune seau rele primite, a ideiloru formate si a datiniloru observate si in cea mai frageda copilarfa. Chiaru asia se intempla si la popore. Eveneminte insemnate din istori'a lorú, idei dominante in un'a seau alt'a epoca din vieti'a lorú si alte multe lucruri de genulu acest'a lasa dupa sine in vieti'a poporeloru urme atátu de adenci, câtu trecu sute, cá se nu dicemu mii de ani, fora cá ele se pota fi sterse, cá si cum tempulu si ar' pierde din aintea lorú tota puterea cea corrosiva si nimicitoria. Nemic'a inse din vieti'a unui poporu nu lasa atâte si atari urme in elu cá religiunea. Si nice cá e mirare. Deorace nemic'a pre lume nu farmeca, nu strabate si nu petrunde atátu de adencu internulu si sufletulu omului cá religiunea.

Deunde nemic'a nu se sterge atâtu de greu din vietî'a unui poporu, că urmele, ce le a lasatu una religiune ore careva in elu. Căta ura au aretatu p. e. pseudoreformatorii seculului alu siesesprediecele facia cu tote institutiunile basericeî catolice. Si pre langa tote aceste chiaru in contr'a voiei loru s'au pastratu la urmatori multe, tare multe institutiuni catolice pana in dîu'a de astâdi, desi numai că nesce schelete si ruine, din cari spiritulu celu inaltu catolicu a peritu cu totul.

Nu este inse lipsa se mergemu pre aire. La noi a casa in vietî'a de tote dilele a poporului nostru aflamu destule arguminte, cătu de adenci suntu urmele, ce le a lasatu in vietî'a lui credinti'a pagana de ore cânduva. Câte datini nu observeza omulu pana in dîu'a de astâdi la poporulu nostru, acaroru provenientia cu tota securitatea se pote dice, că este pagana. Mai batetorie la ochi intre aceste suntu serbatorile cele multe pagane, cari pana in dîu'a de astâdi le a pastratu poporulu nostru pana chiaru si in numele celu anticu pagănu romanu, desi suntu mai doue mîi de ani, decându s'a aruncatu prim'a sementia crestina in poporulu nostru.

Asia ceva nu mai observéza omulu la nice unu altu poporu in Europ'a, desi tote fora deosebire au fostu óre cându pagane. Afla omulu ce e dreptu, si la alte popore urme de serbatori paganesci. La nice unulu inse atâte si relativu asia multe că la poporulu nostru. Deca le ar' adună omulu numai pre acele, cari se afla pretotindine intre Romani, si si atunci numerulu loru ar' fi insemnatu. Dara deca le va adună si pre acele, cari se observéza numai in unu locu seau altulu? Cătu de mare ar' fi numerulu loru atunci?

Se calculamu numai impregiurarea ace'a, că mai pretotindine, pre unde locuescu Romanii femeile nu se indatineza a face multe lucruri mai momentose Vinerea, si fiendu-că Vineri suntu in unu anu 52, asia numai aceste dáu unu contingentu de 52 de serbatori, va se dica a sieptea parte din unu anu.

S'au ocupatu cu cestiunea serbatoriloru acestor'a ale poporului nostru mai multi literati. S'au ocupatu inse cu ele mai multu din punctu de vedere archeologicu, pentru a probá din ele latinitatea nostra. Din punctu de vedere a causeroru, pentru cari s'au pastratu ele pana in dîu'a de astâdi, precum si din punctu de vedere alu insemnatatei loru practice in tempulu de astâdi, nu s'a ocupatu mai nimene, desi cu deosebire punctulu din urma de vedere este de unu momentu forte mare mai cu sema economicu.

Si in cestiunea acést'a a serbatoriloru superstitiose din vietî'a poporului nostru se vede deosebirea cea mare intre modulu, cum a sciutu baseric'a apusana si cum a sciutu cea orientala se infiltreze religiunea crestina in sufletulu poporeloru apartienetorie de un'a seau de cealalta. Baseric'a apusana nu s'a multiumitu nice odata numai cu ace'a, că poporele, ce au primitu religiunea crestina dela misionarii sei, se o profeseze alaturea cu resturi paganesci. Ci ea s'a silitu totu de a un'a a sterge din vietî'a poporeloru totu ce este paganescu. Si fienducă lucrulu acest'a erá unu lucru de totu greu,

asia a purcesu totu de a un'a cu unu tactu si cu una intieleptiune admirabila. Asia cá se remanemu numai la cestiunea serbatoriloru paganesci, baseric'a apusana bine sciendu, cá nu le pote cassá deodata, a purcesu pre una cale forte intielepta. Anume serbatorile paganesci cele mai insemnate, ce le a aflatu pre la poporele, pre la cari a predicatu ea Evangeliulu, le a lasatu si mai departe, inse incetulu cu incetulu le a datu una insemnatate crestina, prin ce insemnatatea loru cea paganésca a pieritu cu totulu. Baseric'a orientala inse dupa ce a semenatu ódata religiunea crestina, s'a interesatu dupa ace'a forte pucinu de elementele paganesci, ce au mai remasu si mai departe. Ma baseric'a apusana dupa ce a vediutu poporele increstinate, a pusu totu de a un'a mare pondu pre instructiunea religiosa a poporului. Prin acést'a inse fiendu poporulu totu mai adencu petrinsu de religiunea crestina, serbatorile superstitiose cele de mai pucinu momentu incetulu cu incetulu au pieritu si au disparutu cu totulu din consciencia poporului. Baseric'a orientala inse pre nemic'a nu a pusu pondu asia pucinu cá pre instructiunea religiosa a poporului. De unde a urmatu, cá nestrabatendu in sufletulu lui religiunea crestina asia, precum s'ar' fi doritu, cuvenitu si asteptatu, datinile si in specie serbatorile cele pagânesci au remasu in vieti'a poporului si mai departe si inca paralelu cu cele crestine, fora cá se le intieléga insemnatatea si spiritulu nice la unele nice la altele asia precum se cuvine.

Este una lege fatala a reului, cá reulu aduce dupa sine totu de a un'a si alte rele. Ma de multe ori unu reu de unu genu anumitu aduce in urm'a sa rele de unu genu cu totulu diversu si disparatu. Ce pote se fia pentru esemplu mai diversu cá interesele religiose si economice ale unui poporu. Si totusi abusuri si defecte pre terenulu economicu seau religiosu producu de comunu atari abusuri si defecte si pre celalaltu terenu. Invederatu o areta acést'a serbatorile cele superstitiose paganesci ale poporului nostru. Ele suntu unu defectu si una scadere óre care mare in vieti'a religiosa a poporului nostru. Urmarile loru cele rele se vedu inse nunumai in vieti'a religiosa a poporului ci si in vieti'a si progresulu lui economicu. Ma potemu se dicemu, cá urmarile loru cele rele suntu mai de deplansu pre terenulu economicu decâtu pre celu religiosu. Acést'a pentrucá considerate din punctu de vedere religiosu, ele nu potu causá ceva reu mare, fienducá poporulu nu mai intielege nice spiritulu, nice insemnatatea loru si tota observarea loru este mai multu mecanica, asia cátu deca voiesce omulu se se informeze la poporu, cá pentru ce le observéza, atunci de comunu capeta respunsulu, cá asia le am primitu dela mosi si stramosi si in ele ne amu pomenitu. Nu va'affá omulu in poporu una singura muere, care se scia spune caus'a, cá pentru ce nu lucra Vinerea, decâtu cá pentru ace'a, cá asia s'au pomenitu si nice altele nu lucra.

Daunele serbatoriloru acestor'a inse pre terenulu economicu suntu ne-calculabili. Poporulu nostru si fora de ace'a este miseru si avisatu mai multu cá altele la lucru. La poporulu nostru in mare parte mai numai lucrulu e

capitalulu, de care dispune. Unu elementu inse principalu alu lucrului este tempulu. Deca se pierde tempu multu, atunci se pierde lucru multu, si deca se pierde lucru multu, atunci se pierde capitalu multu. Si pote omulu se-si intipuiésca, câtu tempu, câtu lucru si câtu capitalu se pierde in poporulu nostru prin serbatorile cele multe superstitiose, si prin acést'a ce dauna mare economica i se causéza. In baseric'a orientala si fora de ace'a serbatorile cele basericesci suntu binisioru mai multe cá in baseric'a apusana, si nu suntu impartite preste anu conformu climei nostre, asia câtu suntu mai multe ver'a in tempulu lucrului de campu decâtu iérn'a. Deca la aceste mai adaugemu inca si pre cele superstitiose, cari suntu si de trei si de patru ori mai multe cá cele basericesci, atunci trebue se se mire omulu, câtu tempu se pierde in poporulu nostru, pentru care tempulu trebue se fia unu tesauru nepretiuuitu.

Cumcá cassarea serbatoriloru acestor'a este ceruta cu imperiositate de spiritulu tempului de astádi si de recerintiele economice ale poporulu nostru, credemu cá nu s'ar' poté negá. Si sarcin'a cassarei loru de sine se intielege, cá cade pre umerii clerului, cá si tote sarcinile de genulu acest'a.

Suntu unii, ce e dreptu, cari simpatizeza tare multu cu serbatorile aceste, si nu ar' dori cassarea loru, pentrucá cugeta, cá ele suntu unu argumentu alu latinatatei nostre, cu care úsioru ni o potemu aপর in contr'a inimiciloru. La acestia li se pote respunde, cá provenienti'a latina la nu pucine din serbatorile aceste nu este nice decum constatata, éra la acele, la cari e constatata, se pote ajutá pre alta cale, deca literatii nostrii le voru studiá si aduná pre tote in unu opu, deunde apoi aপরatorii latinatatei nostre le voru poté scote cá si din vieti'a poporulu, cându voru avé lipsa. Pre langa ace'a literatii aপরatori ai latinatatei nostre mai potu dispune in lupt'a loru de destule alte midilocé si argumente mai stringente decâtu cum suntu serbatorile aceste. Éra in urma ar' fi si unu ce prea nepracticu a sustiené nesce lucruri asia daunose bunastarei materiali a poporulu nostru numai in interesulu unei cestiuni istorice, carea se pote resolvá si decide si pre alta cale.

Se provoca aপরatorii serbatoriloru spre a slabí argumentulu dedusu din urmarile loru cele rele pre terenulu economicu, la impregiurarea, cá Romanii celi vechi inca le au observatu si inca pote mai multe, mai acuratu si mai scrupulosu decâtu poporulu nostru, si totusi la eli nu s'au observatu daunele acele mari economice. Acést'a o concedemu si noi. Inse altelé au fostu impregiurarile sociali ale Romaniloru vechi, si altele suntu ale nostre. La Romanii celi vechi éra institutiunea cea barbara a sclaviloru, cari mai numai singuri lucráu. Éra apoi sclavii nu mai scieáu de nice una serbatoria, căce sclavulu dupa dreptulu romanu nu éra *persona*, ci *res*. Astufeliu la Romani poporulu liberu poteá serbatorí ori si câtu fora dauna materiala, căce lucráu sclavii pentru elu. Impregiurarile poporulu nostru de astádi inse suntu cu totul altumintrule, câtu nice pre departe nu se potu asemená cu ale Romaniloru celoru vechi. Elu nu dispune de sclavi, ci numai de manile sale. Pre

langa ace'a sarcinile lui si pretensiunile lui sociali sunt cu multu mai mari cá la Romanii vechi, si prin urmare are lipsa si de mai multu lucru, cá se le pota implini pre tote. Mai adaugemu la aceste si impregiurarea, cá Romanii celi vechi nu aveáu se se lupte cu nice unu rivalu pre terenulu economicu si culturalu, cum avemu noi, si apoi se pote convinge ori cine, cáta valoare are objectiunea acést'a a aperatoriloru serbatoriloru celoru superstitioase ale poporului nostru.

Varietáti.

Ilustritatea Sa Prea Santitulu Episcopu gr. cat. romanu de Oradea mare in dilele trecute a mai maritu coron'a meritelor sa sale pentru diecesa prin ace'a cá a daruitu érase 30,000 fl. v. a. la fondurile diecesane.

O. D. Alesandru Popu Ramontianu parochu gr. cat. alu Turdei vechie ni tramite spre publicare urmatori'a corespondintia:

Clarissime Domnule Redactoru!

Eri, Domineca in 7 a curentei unu raru actu s'a indeplinitu in baseric'a gr.-cat. din Sindu: O. D. Joanu Ramontianu si-a serbatu jubileulu de 50 ani alu preotiei. La servitiulu divin Domni'a sa a pontificatu, de a drept'a a asistatu Protopopulu, de a sting'a Notariulu tractuale, éra paroculu Copandului a diaconatu; Stran'a a condusu-o Docente-Cantorele de locu cu tonulu seu sonoru si docentele din Turd'a.

Vorbiri s'au rostitu in baserica trei: un'a la poporu tálculu evangheliei prin Notariulu, ceialalta a Jubilarei prin jubilantele, éra a trei'a gratularea Jubilantelui prin Protopopulu, descriendu pre scurtu meritele Jubilantelui si greutatile, cu cari a avutu a se luptá impreuna cu poporulu bene-credintiosu alu Sindului in decursulu aloru 50 ani.

Apoi acasa s'au tienutu mai multe toaste intru sanitatea, bucuri'a si fericirea Jubilantelui, si s'au cantatu mai multe cantece frumóse.

Diu'a acei'a a fostu una di de nespusa bucurie pentru toti cei preserti, dara mai alesu pentru betrinulu Jubilante, care a nascutu in anulu 1809 ²³., si s'a chirotonitu in anulu 1835. 26 Maiu st. v. seau 7 Juniu st. n.

In 25 Juniu st. n. a. c. a fostu in Seminariulu metropolitanu din Blasiu celu din urma esamenu cu alumonii seminariáli si anume din cantulu, ritulu si tipiculu basericescu, éra in 26 Juniu se va celebrá s. Liturgía in baseric'a catedrale decatra superiorii si professorii seminariáli la olalta cu docsologi'a cá multumita lui Domnedieu pentru inchiarea pacinica a anului scolasticu. La gimnasiu se va inchiá anulu scolasticu in 30 Juniu, cându va fi si strigarea clasificariloru si impartirea premiiloru.

Preste scurtu tempu va aparé una foia noue in spiritu romanescu scrisa in limb'a germana anume: »*Románische Revue*«, revista politica si literara in limb'a germana, editoru Dr. Corn. Diaconovics. Numerulu 1 este deja sub tipariu si se va espedá abonatoriloru pre diu'a S. S. Petru si Pavelu. Pretiulu abonamentului (8 fl. seau 24 franci pre anu) se tramite sub adres'a editorului la Resiti'a (Banatu) pana in 5 Juliu st. n. On. DD. colectanti suntu rogati a tramite cólele de subscriptiune totu pana la acestiu terminu.

Atragemu atentiunea O. publicu cetitoriu cumcá DD. cari inca voiescu a avé Istori'a univarsala a basericeii pre 6 sante Liturgii si Istori'a basericeii romanesci unite cu Rom'a pre 3 sante Liturgii, ambele de Dr. Alesandru Gram'a, se se adreseze la autoriulu, care va ingrigi spedarea loru cátu mai ingraba.

Editoriu si redactoriu responsabilu Dr. Alesandru V. Gram'a.

Tipograf'a Seminariului gr.-cat. in Blasiu.